

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 11 • год. CV • 11 юни 2026 г. • цена 1 лев / 0.51 €

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

ЦАРИГРАДСКИЯТ ДОГОВОР И ТРАКИЙСКАТА 1913 ГОДИНА

На стр. 2-3

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ ХРИСТИЯНСКИ СЪБОР „СПАСОВДЕН“ НА БАКАДЖИКА

Националният тракийски християнски събор „Спасовден“ събра потомци на тракийски бежанци на Бакаджишките възвишения край Ямбол. Стотици гости и участници във фолклорната програма се включиха в 20-ото издание на форума. Съборът тази година е посветен на 130 години организирано тракийско движение у нас.

Символът на днешния празник е спасението на душите, особено тези на нашите злощастни, толкова изстрадали тракийци предци, каза пред БТА професор Георги Михов, член на Върховния съвет на Съюза на тракийските дружества в България. Той посочи още, че празникът съчетава вярата, честта и любовта към отечеството. Пред участници и гости проф. Михов прочете поздравителен адрес от името на председателя на Съюза на тракийските дружества Красимир Премянов.

Двадесетото издание на националния събор откри председателят на ямболското тракийско дружество „Тракия“ Юлия Върбанова. Тя посочи, че това е единственият събор в България, който се провежда винаги на Възнесение Господне (Спасовден). „На този събор се сливат сълзи, болка, но и песни и танци, съхраняващи духа на нашите предци“, каза още Върбанова. Тя прикани да се пази паметта за достойнството на „жилавите тракийци“ и техните добродетели.

Да се предават традициите на идните поколения, защото така се съхранява българският дух, прикани и областният управител на Ямбол Георги Чалъков. Послание от името на Сливенския митрополит Арсений отправи архи-

мандрит Димитрий – протосингел на владиката. Заедно с архиерейския наместник на Ямболската духовна околия архимандрит Стефан двамата отслужиха молебен за здраве и благоденствие.

Приветствия към участниците в събора отправиха още кметът на община Тунджа Станчо Ставрев и кметът на Елхово – Петър Гендов. Поздравителни адреси от името на кметовете на

съответните общини прочетоха заместник-кметът на община Ямбол Васил Александров и секретарят на община Болярово Мария Чанева.

Общо 26 певчески състави, групи за автентичен фолклор, инструменталисти и танцови ансамбли се представиха в музикалната програма на събора. Участваха изпълнители от населени места в областите Ямбол, Бургас и Сливен.

В кутии за дарения се събираха средства за издигане на паметник на Капитан Петко войвода в Ямбол. Инициативата е на организаторите от местното дружество „Тракия“. Тя стартира през декември м. г.

Тракийският християнски събор, провеждан на Възнесение Господне (Спасовден), се организира съвместно със Съюза на тракийските дружества и четири от общините в региона – Ямбол, Тунджа, Елхово и Болярово. Той води началото си от XIX век, когато жителите на близките до Ямбол села са се събирали в манастира в местността Бакаджик. По време на Руско-турската освободителна война църквата е разрушена и дълги години съборът не се провежда. Възстановен е през 1999 г. с благословията на тогавашния Сливенски митрополит Йоаникий.

По традиция, съборът бе предшестван от архиерейска света литургия, отслужвана в храм „Св. Александър Невски“ към манастира „Възнесение Господне“ в подножието на хълма. И тази година богослужението възглави Сливенският митрополит Арсений.

Източник: БТА

150 ГОДИНИ БЕЗСМЪРТИЕ

Тракийци засвидетелстваха почит пред Христо Ботев и загиналите за свободата на България

На 2 юни се навършиха 150 години от гибелта на Христо Ботев (1848–1876). Гениален поет, публицист, революционер, той оставя трайна следа в българската национална памет както с творчеството си, така и с революционното си дело.

Животът и делото на Ботев са вдъхновявали тракийци в борбите им за национално освобождение. Техните потомци, обединени в Съюз на тракийските дружества в България се поклониха пред делото на поета-революционер в цялата страна.

В столицата представители на СТДБ и ТНИ поднесоха цветя пред паметника на Ботев в Борисовата градина.

Тракийци от ТД „Тракия – 1922“ – Крумовград, внуци на тракийски бежанци и граждани участваха в тържествената церемония, програма и ритуал по поднасяне на цветя и венци пред сградата на НЧ „Христо Ботев 1914“ и паметна плоча – барелеф с лика на Ботев.

Членове и приятели на читалище „Тракия-Пловдив – 2008“ и ТД Пловдив поднесоха цветя и отдадоха почит с едноминутно мълчание в памет на българите от Тракия и Македония, загинали в националноосвободителните борби.

ЦАРИГРАДСКИЯТ ДОГОВОР И ТРАКИЙСКАТА 1913 ГОДИНА

Продължение от миналия брой

Гърците напират да се доберат и те до старата територия на България. Сърбите са обсадили Видин. Комендантът на града получава заповед, ако положението стане критично, да го предаде на румънците. По същото време румънските войски са нависнали над София и са окупирали Северозападна България от Враца до Плевен включително. Румънски конни ескадрони се явяват в Южна България, стигат до Панагюрище и дори до Голямо Конаре, днес гр. Съединение, само на 30-тина километра северозападно от Пловдив. Цяла България вече е в паника.

И в този критичен момент отново се възвисява българският войник – измокрен, гладен, уморен, но велик! Той стиска зъби, спира сърбите при Видин, Девебаир и Калиманци и застрашава гърците при Кресненското дефиле с обкръжаване. На 18 юли последните склоняват на примирие. Букурещкият мирен договор е подписан на 28 юли. Историческата наука нарича това първа национална катастрофа. Истината е, че през месец юли 1913 година България е на ръба на своето съществуване като държава.

Правителството на Радославов си отдъх-

I. „ПРЕСТЪПНОТО БЕЗУМИЕ“ И СЪДБАТА НА ОДРИНСКА ТРАКИЯ ПО ВРЕМЕ НА МЕЖДУСЪЮЗНИЧЕСКАТА ВОЙНА

ва. Турция обаче остава проблем. Много, много голям и заплашителен проблем.

Съдбата на Западна Тракия

И тук изпъква съдбата на Западна Тракия. До началото на Букурещката конференция турската войска вече е окупирали Ортакьой (Ивайловград), Димотика и Софлу на десния бряг на Марица. Гърците държат с малки гарнизони Дедеагач, Гюмюрджина, Портолагос и Ксанти и контролират цялата железопътна линия от Места до Марица. Малобройната българска войска от Дедеагач и Гюмюрджина, без да изчака бежанците от българските села, се изтегля зад Арда. Започват първите насилия, грабежи и кланета.

С подписването на Букурещкия договор на 28 юли България получава законно право върху Западна Тракия, а гръцките гарнизони са задължени да се оттеглят на запад от Места. Българската държава официално поисква те да останат на място и да изчакат връщането на българската войска. На 8 август

дружината на подполковник Дамаскинов влиза в Гюмюрджина, а гръцкият гарнизон се оттегля. На 11 август така е предаден и Скеча (Ксанти) на отряда на полковник Данаилов. Очаква се същото да стане и в Дедеагач. Случва се обаче нещо съвсем друго и неочаквано.

Енвер паша – „завоевателят на Одрин“, както се самовеличае – изпраща един отряд от най-близките си подвижници, ветерани от неговия доброволчески корпус в Либия по време на Итало-турската война. На 5 август те овладяват Кушукавак (Крумовеград), после Мастанлъ (Момчилград), а на 9 август завземат и Кърджали. Отрядът първоначално е малък, но увлича по пътя си всички укрити се бивши турски дезертъори, резервисти и въобще мъже, годни да носят оръжие. Оръжие тогава в Западна Тракия има дори в излишък – от една страна българските военно-административни власти принуждават българите християни да предадат оръжието си като пример за мюсюлманите, а от дру-

га при бягството си изоставят складовете с оръжие. И така – почти от нищото, или по-скоро от недалновидността и немарливостта на властите – в Родопите и Беломорието се ражда една малка, но жестока армия, която внезапно се явява в тила на българската войска. Затова още на 11 август, само след кратък престой в Гюмюрджина, отрядът на подполковник Дамаскинов се оттегля към Скеча. От там заедно с отряда на полковник Данаилов и с ожесточени прикриващи боеве успяват да се изтеглят на север, за да запазят поне контрола над Ахъчелебийско със Смолян. На 16 август в Гюмюрджина е провъзгласена Гюмюрджинската автономия.

Ако за българите в Западна Тракия тези събития са били потресаващи, то онова, което ги чака занапред, надминава всяка човешка представа. По някаква странна символика, или по-скоро като обективно следствие, разорението на западно-тракийските българци съвпада с преговорите от Цариградската конференция.

ЦАРИГРАДСКИЯТ ДОГОВОР И ТРАКИЙСКАТА 1913 ГОДИНА

II. ПРЕГОВОРИТЕ ЗА ЦАРИГРАДСКИЯ ДОГОВОР

ПРОФЕСОР Д.ИСТ.Н. СВЕТОЗАР ЕЛДЪРОВ

Дневният ред на Цариградската конференция следва онзи на Лондонската мирна конференция. В нашата историческа наука и масовата популяризация се е вкоренило убеждението, че международната конференция в Лондон приключва на 17/30 май 1913 г. с мирния договор, който задължава Турция да отстъпи на Балканския съюз териториите на запад от линията „Мидия – Енос“. В действителност конференцията продължава още десетина дни, до 27 май, с четири допълнителни заседания. В тях турската делегация представя един допълнителен протокол, който да бъде част от Лондонския договор. В него става въпрос за евакуацията или опразването на окупираните територии, което да стане 20 дни от подписването на протокола; за съдбата на военнопленниците, тяхната побърза размяна и за възстановяване на разходите по тях; за всеобща амнистия на всички провинени по време на войната; за поданството на мюсюлманите, които ще останат в страните от Балканския съюз; за гарантиране на правата, честта, имота и религията им; за уреждане на въпроса за вакъфите, мюфтиите и изобщо йерархичната организация на мюсюлманските общности на основата на шерията; за телеграфо-пощенските договори, които трябва да се актуализират в съответствие с новите териториални промени.

По тези въпроси се водят дебати, но тъй като най-важните делегати – премиери, министри и пр., веднага след 17 май се разотиват по страните си, за да се включат в подготовката на вече зреещата междусъюзническа война, в последното заседание на 27 май е взето решение цялата тази материя да бъде уредена в двустранни преговори. Това е важно, защото Гърция и Сърбия ще преговарят с Турция от висотата на победители, а България ще се яви в Цариград като катастрофирала, разгромена и разорена страна.

И става така, че в Цариградската конференция целият този пакет от проблеми трябва да бъде решен, като преди това се преразгледа въпросът за новата българо-турска граница, а после съдбата на бежанците и статута на Екзархията.

Цариградската конференция

Официалните българо-турски преговори се развиват в осем заседания от 26 август до 16 септември. Първите три са посветени на граничния въпрос – на 26 и 31 август и на 2 септември. Първоначално българският екип възнамерява да се бори за Лозенград и дори за Одрин, но още в първото заседание турската делегация императивно заявява: „Каквото сме завзели, наше е“. За останалото великодушно намекуват, че може да става пазарлък. Но и този техен пазарлък пак е от позицията на силата. След една дълга и напрегната неформална среща, генерал Савов съобщава в София: „Заклучението на разменените мисли между нас по въпросите, които ни интересуват е, че турското правителство поставя въпроса за окупиране от нас нашите егейски провинции (т.е. Западна Тракия) в пълна зависимост от разрешението на въпроса за новата граница и правата на мюсюлманите в България. Турските делегати в една ясна и категорична форма ни дадоха да разберем, че окупирането на тия провинции от нас преди да бъдат разрешени горните два въпроса ще има за последствие от страна на местното население, което, подпомогнато от самата власт, се е добре организирано за самоотбрана. Горното обстоятелство налага да бързаем с разрешаването на тия два въпроса, защото тук събитията бързо се развиват и страх ме е като резултат от тия протакания да не изгубим в окончателна форма и егейските си провинции“.

В тази обширна телеграма Савов още веднъж подчертава, че турското правителство е непоклатимо в решението си да задържи Одрин и Лозенград. От друга страна все пак се надява, че извън тези две крепости ще могат да се надяват на известни отстъпки от останалата част на границата. Има предвид Малко Търново и Свиленград. По отношение на Димотика обаче е скептичен, защото като военен експерт разбира значението на този пункт за отбраната на Одринската крепост. Савов привежда и друг аргумент – нарасналото влияние и тежест на армия при определянето на турската политика. Във връзка с тези въпроси той очаква да им се дадат „обстойни и прецизни инструкции досежно максимума и минимума на отстъпките“.

Инструкциите от София не закъсняват, но не са в тяхна подкрепа. С телеграма от 29 август Радославов съветва:

„Понеже сте дошли да убедението, че Портата няма да отстъпи Одрин и Лозенград, върху тия два пункта ще настоявате до колкото можете и после ще отстъпите“. Министър-председателят обаче също се заблуждава, че може да се спаси десния бряг на Марица, през който минава железопътната линия от България към Дедеагач. Турците остават непреклонни и на третото заседание окончателно е приета границата, която съществува и до днес. Голям успех е дори, че българската делегация успява да запази Малко Търново и Свиленград, защото и те са били „на кантар“.

Това решение е кодифицирано в чл. 1 на Цариградския договор, който подробно описва граничната линия, както и в приложение 1, протокол № 1. Заедно с границата е решен и въпросът за опразването на окупираните територии, като се дава срок от 25 дни, броени от подписването на договора. Той е фиксиран в чл. 2 на договора. За сравнение в Букурещкия договор от 28 юли 1913 г. аналогичният член дава само 15 дни. Този прекалено дълъг срок в Цариградския договор, който при това е протакан с още няколко дни, ще бъде пагубен за българите в Западна Тракия.

В следващите заседания на 4, 5, 9 и 10 септември набързо – пак под доминацията на турската страна – са решени всички въпроси, останали в наследство от последните заседания на Лондонската мирна конференция – за амнистията, за поданството, за политическите и гражданските права на мюсюлманите в България и екзархистите в Турция, за мюфтиите, вакъфите и изобщо за религиозните аспекти и пр. Тези въпроси са обилно осветлени в българската историография, за тях са писали и нашите колеги Стайко Трифонов, Боряна Бужашка, Ваня Стоянова. Тук само ще приведа мнението на генерал Савов, „главнокомандващия“ на българските преговарящи в Цариград, който докладва на министър Геннадиев: „С една дума, от отстъпените територии се прави една автономна област под администрация с турски консулства“.

Бежанците от Източна Тракия

По въпроса за бежанците, т.е. за прогонените българи от Източна Тракия, чиято съдба е част от преговорите в Цариград, българската историография също е се произнесла. Тук само ще изтъкна, че преговорите във връзка с Одринския протокол от 2 ноември 1913 г. и самият документ са интегрална и неделима част от Цариградския договор, каквито са и другите му протоколи. Моделът на двете места е един и същ. Турската страна си присвоява правото да одобрява или не българските членове на смесената комисия и някои неудобни за нея лица са отстранени. Още в първото заседание на 19 октомври турската страна излиза със заявление, което много прилича на ултиматум.

Продължава на 3-а стр.

ЦАРИГРАДСКИЯТ ДОГОВОР И ...

Продължава от 2-а стр.

Българският генерален консул в Одрин Тодор Недков го обобщава в доклада си до Министерството на външните работи:

„Всички българи, останали в завезитите от нашата войска земи, съгласно дадените ни от Цариград инструкции, разпоредихме да напуснат селата си и заминат за територията, отстъпена на България. Сега в турска територия няма един българин. И дума не може да става за завръщане на бежанците българи у нас. Затова е постигнато съглашение между Тошев и Високата порта. Задачата на комисията схващат да настани в турските села, отстъпени нам, на техен превоз, средства, само ония българи, които са били прогонени от турските власти, след това да се пристъпи към размяна на села и оценка на имоти в територии...“. Накратко, източно-тракийските българи бяха не само разорени и прогонени, но и обрани и измамни по отношение на техните имоти. Точно по същото време те търсят подкрепа от правителството на Радославов с изложения, писма и телеграми за спешна помощ за облекчаване на бедственото им положение и за справедливо решаване на заграбеното в техния роден край. Но проблемите са много, някои от които също са спешни и болезнени. Затова тук ще се спра върху въпроса за военнопленниците, който играе важна роля в цариградските преговори и в българо-турските отношения. За разлика от бежанския, той стана обект на изследване едва в последните години.

Военнопленниците

Официално българската страна декларира 95 000 турски военнопленници, които често са закръгляни на 100 000. На пръв поглед тези числа изглеждат нереални и свръхзавишени. От друга страна обаче, като си припомним, че на 13 март 1913 г. е пленен целият гарнизон на Одринската крепост – около 50 – 60 хиляди души, а на 14 ноември при с. Мерхамли на десния бряг на Марица също и корпусът на Явер паша от 10 хиляди; като си представим и мащабните боеве при Лозенград и Люлебургас – Бунархисар преди това, сметката като че ли излиза. Това е нагледно и неоспоримо потвърждение за категоричното надмощие на българската войска в Балканската война и на себеотрицанието и героизма на българския войник – измокрен, гладен, уморен, но велик! Така или иначе 95 – 100 хиляди военнопленници по численост са цяла армия. Вярно, тази армия няма оръжие, но пък има гърла, стомаси и прочие нужди. Тя трябва да бъде охранявана, хранена, обгрижвана, до колкото може.

Междувременно част от военнопленниците по един или друг мотив са освободени. През пролетта на 1913 г., във връзка с т.нар. „покръстване“ на българомохамеданите и по ходатайство на Св. Синод започва освобождаването на този контингент военнопленници. Те никак не са малко, особено сред пленените от корпуса на Явер паша, рекрутирани главно

от Родопите и Беломорието. Възможно е освободените да са били няколко хиляди. С приближаването на лятото по инициатива на генерал Савов други 7 000 турски военнопленници от Одринския гарнизон, които са родом от Одринска Тракия, също са освободени с цел да се включат в прибирането на реколтата от полетата на „Нова България“. Генерал Савов прави и след това подобни жестове. (Тук в скоби ще кажа, че тъкмо освободените военнопленници се отличават със своята ярост и жестокост при разорението на тракийските българи). Изглежда също, че в безредиците в Одрин в дните преди корпусът на Енвер паша да влезе безпрепятствено в града, някаква част от тамошните военнопленници също са били освободени или просто са си тръгнали. В книгата за „Разорението на тракийските българи“ Милетич споменава как бежанки от Източна Тракия се разминават с турските военнопленници, без едните и другите да разбират какво всъщност се случва.

Колкото обаче и да са намалели турските военнопленници в България, те пак са прекалено много, а веднага след „престъпното безумие“ на 16 юни се превръщат в огромен проблем. Още от първия ден на Междусъюзническата война те с основание могат да бъдат разглеждани като една своеобразна враждебна армия в тила на българските войски. Има и конкретни примери, но за тях няма време тук.

Затова пък няколко думи за българските военнопленници в Турция трябва да се кажат. В Балканската война, колкото и невероятно да звучи, на практика няма пленени български войници и офицери. Според една новоизлязла монография („Забравените герои. Пленническият въпрос от войните на България 1885–1918 г.“ от Стоян Николов) на две причини.

Първо – заради самия характер на войната, изцяло мобилна, настъпателна и победоносна; българските войски са в почти непрестанно настъпление, съответно противникът е в отстъпление, често пъти паническо и хаотично; при такива условия трудно могат да се вземат пленници. Второ – няма съмнение, че дори и да имат възможност, турците тогава не взимат военнопленници. Показва го опитът от неуспешната атака при Чаталджа, когато българската войска търпи много загуби в жива сила. Според статистиката има убити и ранени, има и безследно изчезнали, но пленени няма. И да е имало, голяма част от тях вероятно са убивани на място, особено ранените и болните. Има сведения, че повече от пръстите на едната ръка, за избягали от плен български войници. Един такъв успял по-късно да се спаси и стигне до България. По неговите разкази той бил отведен на остров в Мраморно море, където имало още няколко десетки български военнопленници, принудени да работят в чифлика на някакъв големец от Цариград. Какво е станало с тях никога не е узнал.

Истината е, че българската делегация за преговорите в Цариград няма и представа за такива несретници. Тяхното внимание тогава е съсредоточено върху съдбата на военнопленниците от турската реокупация на Тракия през месец юли и тяхното по-бързо освобождаване. Според информации

ята, която им е изпратена от София на 27 август, те възлизат на 12 офицери, 2-ма офицерски кандидати, 61 подофицери и 591 войници. Чак след седмица се разбира, че всъщност са повече от 1300 души, всички затворени в казармата „Селимие“ на азиатския бряг на Босфора и третирани много зле. Строго погледнато, те не са военнопленници, а по-скоро заложници, но турските власти не приемат тази теза и ги третират като пленници.

Има и още нещо. По силата на тогава действащата Хагска конвенция за военнопленниците, държавата, която ги държи, е длъжна да храни долните чинове с порцион така, както своите собствени войници, а на офицерите да изплаща съответните на чиновите им месечни заплати, всичко това от своя бюджет. След това разходите се възстановяват от противната страна. И става така, че на Цариградската конференция военнопленниците от актив и престиж се превръщат в пасив и тежест. България е натоварена финансово и морално да отговаря за десетки хиляди военнопленници, а Турция има отговорност само за 1300. Затова България е заинтересована бързо да ликвидира този проблем, което означава, че трябва да бърза и за всичко останало. Накратко – времето буквално е пари и за протакане място няма. Това също влияе негативно за другите въпроси, като границата, бежанците, вакъфите и пр.

В крайна сметка в Цариградската конференция с официални и неофициални преговори се стига до консенсус – българското правителство се отказва от компенсация за издръжката от нейния бюджет на близо 100-те хиляди войници и се задоволява само с изплащането на офицерските заплати. От своя страна турското правителство се отказва реципрочно от исканията си за капитализираните приходи на вакъфите и други подобни. Това се фиксира в секретен протокол от 14 септември, който се счита за неразделна част от Цариградския договор, подписан два дена по-късно, и равнопоставен на другите протоколи и приложения. На практика решаването на военнопленническият въпрос открива пътя за подписването на Цариградския договор.

Именно в контекста на въпроса за военнопленниците в българо-турските преговори в Цариград изплува и фигурата на Шукри паша, командир на превзетата Одринска крепост. Той е назначен от османското правителство за официален представител на турските военнопленници в България. Под негово разпореждане и контрол са поставени две санитарно-медицински мисии, изпратени от Цариград и настанени във Варна и Бургас, които да констатира здравословното състояние на военнопленниците, преди да ги натоварят на параходите. Със скърцане на зъби българското правителство трябва да преглътне и това своеволие със суверенитета на страната. Транспортирането на военнопленниците през двете пристанища започва от 5 октомври от Варна през ден, и от 6 октомври по същия график от Бургас, така че всеки ден да се транспортират за Цариград по 3000 долни чинове с 25 офицери. Тези уплътнени дати и това бързане са в тясна връзка с реокупацията на Западна Тракия, която турското правителство прави възможното да отложи и проточи колкото се може повече. Но за това малко по-късно.

III. ЗАД КУЛИСИТЕ НА ЦАРИГРАДСКИЯ ДОГОВОР

В предишните две части представих предисторията и развитието на преговорите в Цариградската конференция, при това във възможно най-съкратен вариант. Това обаче е събитийното развитие на първото дъно от кутията с многото дъна. Сега нещо и за онова, което се разиграва на второто ниво. Става въпрос за военно-политическия съюз между България и Турция, който е по-важен и значим дори от Цариградския договор. Всъщност той е първата решителна и съдбоносна стъпка към един дългосрочен стратегически проект, който ще преобърне геополитическата ориентация на България на 180 градуса и от Съглашението – Русия, Англия и Франция, ще я запрати в Централния блок – Германия, Австро-Унгария и Турция.

Военно-политическият съюз

Във втората част споменах понятието „отстъпени територии“, използвано от генерал Савов във връзка с оценката му, че с Цариградския договор Западна Тракия заприличва на автономна област под турска администрация. Той обаче е забравил да спомене прилагателното „временно“ – „временно отстъпени територии“. Защото още от самото начало лично Савов е упълномощен да сключи военен съюз, като цената за една желана и очаквана тогава българо-турска война срещу Гърция и Сърбия е предаването на Западна Тракия на Турция срещу обещанието ѝ да помогне на България да си върне Македония. Това е в съзвучие с доктрината на Никола Геннадиев, министър на външните работи в правителството на Радославов, който в края на 1912 г. предлага Одринска Тракия да бъде оставена за Турция, за да може България да получи Македония.

Като оставим настрана детайлите, договорът в общи линии е готов към края на 1913 г. Според неговите клаузи, ако двете съюзнички воюват само срещу Гърция, България следва да отстъпи на Турция територията на Западна Тракия до р. Места на запад и до р. Арда на север, но с гр. Кърджали, който ще остане за турците. В случай, че във войната се намеси и Сърбия, тогава Турция получава и цялата територия на север от Арда, т.е. до старата българо-турска граница от преди Балканската война.

Корените на този договор също отвеждат до Лондонската конференция. Освен линията „Мидия – Енос“ там се разискват още два аналогични проблема – границите и морската граница между Турция и Гърция. Става въпрос за островите в района на Дарданелите и Малоазийското крайбрежие. По време на войната те са окупирани от гръцката флота, но Турция настоява, че са неразделна част от Мала Азия. Въпросът е препратен за решение на Посланическата конференция в Лондон.

Младотурците яростно се противопоставят срещу отнемането на егейските острови. В тяхната национална и държавна доктрина Пролитите, тракийското крайбрежие и егейските острови са неделими. За тях са готови да водят война. Пролитите младотурците си гарантират още с Лондонския договор. С реокупацията на Одрин и Източна Тракия и с инсталирането на Гюмюрджинската автономия те смятат, че са си осигурили и тракийското крайбрежие. Остават само островите. Затова младотурците предлагат на България сделка – да се откаже от Западна Тракия, като в замяна да бъде компенсирана с Македония. В този пункт интересите на младотурците и македонските дейци стратегически съвпадат.

И тук е моментът да се пренесем на третото дъно на кутията

ята с многото дъна – както образно оприличих преговорите на Цариградската конференция – за да видим как се развиват преговорите между Младотурският комитет и ВМОРО.

Македонският фактор в България

Споменах „Доктрината на Генадиев“. Става въпрос за негово предложение, изказано по време на българо-турските преговори през декември 1912 г. във връзка с първото примирие след неуспешната атака на Чаталджа. Никола Генадиев, македонски българин от Битоля, се явява там в качеството си на лидер на Народнолибералната (стамболовистката) партия и депутат в Народното събрание. Той се опитва да убеди помощник-главнокомандващия генерал Михаил Савов и председателя на Народното събрание Стоян Данев, че в интерес на българските национални и политически интереси е да се сключи бързо примирие и мир с Турция. Според него това лесно може да стане, ако България се откаже от превземането на Одрин, респективно да пожертва Източна Тракия. Най-силният му аргумент е, че войната се води за освобождаването на Македония, а не за завземането на Одрин. Като него тогава мислят мнозина, най-вече македонските българи. Затова тук трябва да се кажат няколко думи за „македонският фактор“ в България, особено през 1913 г.

В сърцевината на „македонският фактор“ в България стоят ВМОРО и легалните македоно-одринските организации, комитети и дружества в България. Към тях следва да се прибавят и македонските българи на държавна служба, немалка част от периодичния печат, общественото мнение, което им симпатизира и пр.

Продължава в следващия брой

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ СЪБОР И ЧЕСТВАНЕ НА 24 МАЙ В БЪЛГАРСКАТА ЦЪРКВА „СВ. СВ. КОНСТАНТИН И ЕЛЕНА“ В ОДРИН

Д-Р ВАНЯ ИВАНОВА

На 23 май в църквата „Св. св. Константин и Елена“ в Одрин се проведе традиционен Национален тракийски събор, организиран от Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт, които последователно отстояват идеите за защита на българщината и православието както в страната, така и извън територията на България. Спазвайки православните традиции, верни на българския национален дух, тракийци почетоха Светите равноапостоли Константин и Елена, храмовият празник на

църквата и 24 май – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

Празникът беше уважен от Радослава Кафеджийска – генерален консул на България в Одрин и представители на дипломатическата мисия в града, извънредният и пълномощен посланик на Република България в Турция н. пр. Ангел Чолаков, представители на Фондацията на Православната църква на Българската екзархия в Истанбул, членовете на Върховния комитет на СТДБ: Краснодар Беломорски, зам.- председател на ЦР

на СТДБ, Цанко Атанасов, член на ЦР на Съюза и председател на ТД „Одринска епопея“ в гр. Стара Загора, Нели Анастасова – член на ЦР на Съюза и председател на ТД „Стоян Мавродиев“ в Търговище, представители на тракийски българи от дружествата в София, Бургас, Търговище, Свиленград, Стара Загора, Харманли, Хасково, Карнобат, Казанлък, Ивайловград.

Посланик Ангел Чолаков отпрати приветствие към присъстващите и сподели вълнението си по повод Деня на българската азбука – празник, който е един от най-близките до сърцето на все-

Тракийци от Стара Загора

ки българин. Приветствие от името на председателя на Съюза на тракийските дружества в България поднесе Краснодар Беломорски.

Светата божествена литургия бе отслужена от архимандрит Атанасий и архимандрит Максим от Старозагорската Света митрополия на български език. Песнопенията по време на богослужението бяха изпълнени от протоерей Йоан Иванов, клирик на българската източноправославна епархия в САЩ, Канада и Австралия. Бе извършена и лития с иконата на светите равноапостоли Константин и Елена по улиците около храма в Одринския квартал Киришхане.

След Литургията бе представена изложба – калиграфия на Националната художествена академия, която гостува в града по покана на

Генералното консулство на България в Одрин.

Тържествата завършиха с празничен концерт на Девическата певческа формация „Евмолпея“ от Пловдив и Академичния хор „Св. Параскева“ към Националната художествена академия. Двата хора изпълниха православни

църковни песнопения, български фолклорни песни и химна на българската просвета „Върви, народе възродени“ (по стихове от Ст. Михайловски и музика на П. Пипков), който изправи публиката на крака.

Генералното консулство на Република България в Одрин поднесе подаръци на хористите и техните ръководители, като изказа искрена благодарност за прекрасните им изпълнения, за волята и усилията им да представят по света изящството на родното хорово изкуство.

Тракийци поднесоха цветя пред паметника на Екзарх Антим I, издигнат в двора на църквата по инициатива и със средствата на СТДБ.

Тракийци от Свиленград

СЪЮЗ НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ

1000 София
ул. „Стефан Караджа“ № 7А
e-mail: stfb_sofia@abv.bg
тел./факс: +359 2 987 57 53

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

УВАЖАЕМИ УЧАСТНИЦИ И ГОСТИ НА НАЦИОНАЛНИЯ
ТРАКИЙСКИ СЪБОР, СЪБИ БРАТА И СЕСТРИ ТРАКИЙЦИ,

За мен е чест да Ви приветвам от името на Съюза на тракийските дружества в България. Тракийския научен институт и лично от мое име по повод Националния тракийски събор в Одрин на храмовия празник на българската църква „Св. Св. Константин и Елена“ – свят символ на вярата, паметта и непреклонния дух на българите от Тракия. Събрани днес в този исторически град, ние отдаваме почит към поколенията наши предци, които съхраниха своята идентичност, език и традиции дори в най-трудните времена. Ежегодните тракийски събори тук са живият мост между миналото, бъдещето и надеждата.

Денят на Св. Св. Константин и Елена винаги е в навечерието на Деня на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност – най-светлия български празник. Ден, в който свеждаме глава пред делото на светите братя Кирил и Методий, пред силата на словото, знанието и духовността, които векове наред пазят народа ни единен и достоен. Нека съхраняваме с обич българския език, вяра и традиции, и да ги предаваме на младите поколения като най-ценен завет. Нека този събор бъде празник на родовата ни памет, на единението и на българския дух, който не познава граници.

Пожелавам на всички Вас здраве, благоденствие и вдъхновение. Празничните дни да ни донесат мир, надежда и увереност в силата на българската общност.

Честит празник!
Да пребъде България и българският дух!

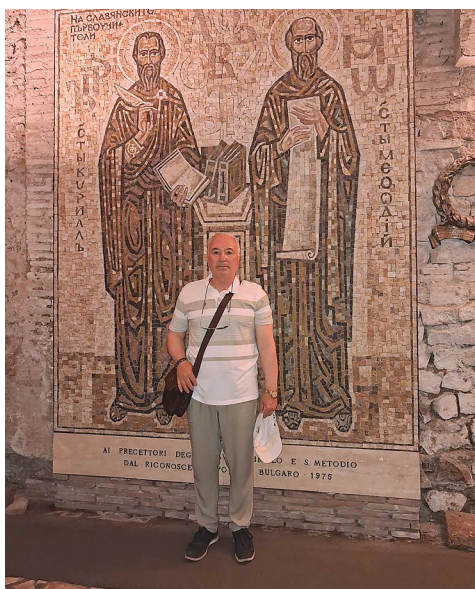
С УВАЖЕНИЕ,
КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СТДБ

ЦВЕТА ОТ ТРАКИЙЦИ ЗА 24 МАЙ ПРЕД ПАМЕТНИКА НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА В РИМ

НЕДКА ОНОВА

На 24 май т. г. група тракийци от Крумовград, водени от председателя на дружеството Иван Мамирев, почете паметта на Капитан Петко Войвода с венец цветя пред достолепния бюст-паметник на легендарния тракийски войвода, намиращ се в алеята на гарибалдийци на хълма „Джаниколо“ над Рим. Инициативата за паметника е на Съюза на тракийските дружества в България, чиято реализация става възможна благодарение на даренията на тракийци, родолюбиви български граждани и институции.

Тракийци от Крумовград посетиха и базиликата „Сан Клементе“, съхранила тленните останки на Свети Константин-Кирил Философ, църквата „Св. Петър“ и Ватиканските музеи, в които е съсредоточено културно и историческо богатство, свидетелстващо за развитието на хилядолетна цивилизация.

ЦВЕТА ЗА 2 ЮНИ ПРЕД ПАМЕТНИКА НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА В РИМ

В деня на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България пред паметника на Капитан Петко войвода в Рим се поклониха представители на българското посолство начело с посланик Иван Кондов и служители на Посолството в италианската столица. Бяха поднесени цветя от дипломатическата мисия и от Съюза на тракийските дружества в България.

ИЗЛОЖБАТА „БЪЛГАРСКОТО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО В ИЗТОЧНА (ОДРИНСКА) ТРАКИЯ“ ГОСТУВА В С. ДЪБОВО

ТЕКСТ И СНИМКИ: ДЕЛЯНА НЕЙКОВА, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО, С. ДЪБОВО, ОБЩ. МЪГЛИЖ

С уважение към историята и паметта на предците ни, по инициатива на Тракийско дружество в с. Дъбово с председател Деляна Ковачева беше открита фотоизложбата: „БЪЛГАРСКОТО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО В ИЗТОЧНА (ОДРИНСКА) ТРАКИЯ“

Изложбата, подготвена от Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт в партньорство с Ге-

нералното консулство на Република България в гр. Одрин, представя българското културно-историческо наследство в Източна (Одринска) Тракия с акцент върху съхраненото в градовете Одрин и Истанбул.

Събитието събра тракийци и приятели на тракийската кауза от селата Дъбово, Юлиево и гр. Казанлък, обединени от уважението към българската история, памет и културно наследство.

Благодарим на г-н Цанко Атанасов – член на ЦР и ВК на СТДБ, председател на Тракийско дружество „Одринска епопея“

– гр. Стара Загора, който представи експозицията и разказа за нейното значение и послание.

Фотоизложбата беше посетена и от ученици от ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Дъбово, заедно с учителката по история г-жа Росица Шивачева – потомка на бежанци от Еникьой, която увлекателно представи пред учениците значението на историческата памет и духовното наследство, съхранено през поколенията.

Благодарим на всички гости и приятели, които уважиха откриването и споделиха този вълнуващ момент с нас!

ТРАКИЙЦИ В КАЗАНЛЪК С УЧАСТИЕ В ПРОЕКТА „ЧЕРГАТА НИ“

Интересен арт и социален проект, наречен „Чергата ни“, събра в Казанлък участници от десетки организации, училища, детски градини и културни институции. Общото творение, с дължина около 200 метра и тегло приблизително 400 килограма, беше представено в парк Розариум и ще остане там като част от празничната програма. Тракийска черга, изработена от представители на местното тракийско дружество стана част от общата черга, която след празника ще бъде изложена в „Музея на Розата“.

ИВАНКА МЕЧЕВА,
СЪПРЕДСЕДАТЕЛ НА ТЖС КЪМ СТДБ

СПОМЕН ЗА ПЕТРА МЕЧЕВА

На 29 май 2026 година, в рамките на отбелязването на 130 г. от организираното тракийско движение в България, в гр. Стара Загора СТДБ, Тракийският женски съюз и ТД „Одринска епопея“ проведоха среща разговор под надслов „Спомен за Петра“ по повод 95 годишнината от рождението на Петра Мечева.

Съорганизатор на срещата беше и Клубът на учителите-ветерани в гр. Стара Загора. Гости на срещата бяха: Красимир Премянов, председател на СТДБ; Иванка Сотирова, омбудсман на гр. Стара Загора, дългогодишен зам-кмет на общината; Диана Атанасова, началник на отдел „Култура“ към Община Стара Загора; тракийци от дружествата в Стара Загора, гр. Казанлък, с. Ракитница, с. Преславен; ръководството и членове на клуба на учителите-ветерани.

Срещата имаше за цел да си припомним живота и дейността на един от изявните дейци на тракийското движение след 1990 г. След откриването на срещата от председателя на ТД „Одринска епопея“ Цанко Атанасов, съпредседателката на ТЖС Иванка Мечева с

презентация, включваща много снимкови и видео материали припомни факти от живота и дейността на Петра Мечева. Някои от изнесените факти, свързани с личния ѝ живот и работата като просветен деец, бяха непознати за голяма част от присъстващите.

Видяхме образа на тракийския ръководител, чухме гласа ѝ, припомним си многото изяви, на които тя беше инициатор. Неслучайно срещата беше под надслов „Спомен за Петра“. Идеята беше в този ден тя да оживее в залата и да бъде сред нас. Да оживее майка-

та, учителката, изявеният просветен деец и ръководител на тракийското движение. Много от присъстващите разказаха свои спомени за съвместната дейност с Петра Мечева.

Със сълзи на очи си припомним съвместната дейност с Петра г-жа Диана Атанасова, която повече от 15 години реализира едни от най-запомнящите се за целия град изяви на тракийското дружество – създаване на паметника на Капитан Петко, паметника на Одринската епопея, огромните митинги – шествия на тракийци с искане за обявяване на 26 март за Ден на Тракия, „Богородична стъпка“ и др.

В изказването си Красимир Премянов с благодарност към Петра Мечева очерта нейния принос в националното тракийско движение.

Срещата приключи с народна песен, създадена от читалището в с. Преславен и посветена на Петра Мечева.

„Я викни, Петро, та запей, мъри,
я викни, Петро, та запей:
Ази съм до гроб Тракийка, мъри,
Ази съм горда Българка!“

СРЕЩА – РАЗГОВОР „ПАМЕТТА Е ЖИВА“

130 години организирано тракийско движение в Ямбол

ЮЛИЯ ВЪРБАНОВА – ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ТД „ТРАКИЯ“, ГР. ЯМБОЛ

В началото на месец юни Дружество Тракия“ в гр. Ямбол събра своите членове на среща – разговор „Родовата памет“, посветена на 130 години от организираното тракийско движение в България и Денят на град Ямбол.

Организаторите посрещнаха всеки с китка здравец, като символ на здраве и дълголетие, като

почит към дедите ни.

Оформен беше битов кът с автентични тракийки предмети от ежедневието дрехи – моминска носия, престилки, възглавници, черги.

Срещата – разговор откри председателят на Дружество „Тракия – гр. Ямбол Юлия Върбанова.

По традиция всички изпяха химна на Тракия „Ясен месец веч изгрива“.

В доклада си историкът и изследовател Станислав Костов представи част от 130 годишната история на тракийското движение в България. Малко известен факт е, че два месеца след създаването на първото тракийско дружество „Странджа“ във Варна, будни тракийци в град Ямбол създават също дружество „Странджа“.

Емоционални спомени споделиха потомци на тракийски бе-

жанци от Одринска и Беломорска Тракия. – Димитър Темелков, Ангел Ангелов, Георги Костов, Стоянка Кръстева, Мария Николаева, Стояна Влайкова.

Срещата – разговор премина в приятна атмосфера. За пореден път ямболските тракийци показаха, че съхраняват паметта и духа на своите деди и се гордеят с 130 годишната история на организираното тракийско движение в Ямбол и областта.

ПРЕДСТАВЯНЕ НА КНИГАТА „БЕЛГРАДСКИ ПРЕЖИВЕЛИЦИ“ В КУЛТУРЕН КЛУБ „ТРАКИЯ“

ИСКРА ЧЕРНЕВА

На 18 май в Културен клуб „Тракия“ поредната литературна вечер събра членове на столичното тракийско дружество на представянето на книгата „Белградски преживелици“ на Георги Димитров, член на ЦР на СТДБ, бивш

посланик в Белград и дългогодишен дипломат. В оживената дискусия той разказа любопитни епизоди от професионалната си кариера в сръбската столица (2005-2010). Всъщност това е втората премиера на книгата след тази в литературен клуб „Перото“ в края на

април. Намерението на автора е да я представи пред читатели в други градове на страната. Сред присъстващите бяха председателят на СТДБ Красимир Премянов, председателят на столичното дружество Краснодар Беломорски, колеги-дипломати на Георги Димитров.

ФОЛКЛОРНА ГРУПА „ТРАКИЯ ПЕЕ“ УЧАСТВА В НАЦИОНАЛНИЯ ТРАКИЙСКИ ХРИСТИЯНСКИ СЪБОР „СПАСОВДЕН“ НА БАКАДЖИКА

На 21 май членове от ТД „Лазар Маджаров“, гр. Сливен и фолклорната група „Тракия пее“ към дружеството, съвместно с фолклорна група от читалище „Д-р Петър Берон“ от село Тополчане с художествен ръководител Христина Янева и музикален съпровод Георги Димов (акордеон) и Георги Тодоров (барабан), участваха в Националния тракийски християнски събор „Спасовден“.

За участие в събора фолклорните групи бяха удостоени с почетни грамоти.

ОТЧЕТНО СЪБРАНИЕ

НА ТД „ЛАЗО ЛАЗОВ“ В ГР. СРЕДЕЦ

РАДОСТИНА ПРАМАТАРОВА

На 27 май 2026 г., в гр. Средец, обл. Бургас се проведе отчетно събрание на ТД „Лазо Лазов“, по време на което беше отчетена дейността на дружеството за 2025 г. То беше открито от председателя г-н Маври Мавров, след което прозвуча химнът на Република България. Присъстващите тракийци останаха на крака и още минута в мълчание, с което почетоха паметта на г-жа Божанка Николова – дългогодишен председател на Тракийското дружество в Средец, както и на други членове на Сдружението.

Събранието премина по утвърдения дневен ред. Г-н Мавров прочете отчетния доклад за дейността на дружеството през 2025 г., а г-жа Коюмджиева – за финансовото състояние за същия период. Последваха множество споделяния за хубавите емоции, които тракийци изживяха по време на многобройните културни мероприятия, екскурзии и чествания на национални и регионални празници. След приемането на План – програма за дейността на Сдружението през 2026 г., събранието беше закрито.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7А, тел.: 02/987 48 96

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: Главен редактор д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, акад. Иван ГРАНИТСКИ, Искра ЧЕРНЕВА, д-р Динко СТРАНСКИ, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОРУЕВ | Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Димитринка СМОЛЕВА (София) 0886 746 044; Христо ХРИСТОВ (Варна) Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) 076/60 13 67; Радостина ПРАМАТАРОВА (Средец); Стефан МИЛЕВ (Маджарово); Веска ЛАМБОВА (Шумен) 0877 71 85 03; Светлана ЧЕРНОГОРОВА (Сливен); Донка ДИМОВА (Карнобат) Златка МИХАЙЛОВА и Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) 0894 044 420; Мария ИВАНОВА (Ямбол) Светлана ПЕЕВА и Валя ГЕОРГИЕВА (Поморие); Недка ОНОВА (Крумовград).

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака).

ХРИСТО БОТЕВ Е ОГНЕДИШАЩОТО СЪРЦЕ НА НАЦИОНАЛНАТА И СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ

АКАД. ИВАН ГРАНИТСКИ,
ЧЛЕН НА ЦР НА СДБ

1.

Христо Ботев е необикновеният образ на епоха, която със своята самоотверженост и дух, бунтуващ се против всякакви казионни, конформистки и ограничителни правила, се противопоставя на гнусната философия на „преклонената главичка, която отклонява сабя не сече“, на подмазваческото отърчаване в конака, на ибрикчийското сладострастно блюдолизничене пред силните на деня. Поетът войвода е в същото време и най-възвишената идеалистична контрагеза на натруфените, надути и изкуствени цветя на моралистичните компромиси на всеки исторически отрязък, който разчита на ерзаца, а не на оригинала.

Никога не пресеква вълнението пред величието на подвига и делото на този невероятен човек – не само гениален българин, но и личност на Европа и на света. Затова е много важно в навечерието на всяка негова годишнина да си припомним какво всъщност легитимира Христо Ботев, какво е направил той за нас като морален пример и върховна саможертва. Колкото повече вникваме в мащабите на изключителната му личност, толкова повече разбираме философския смисъл на неговото дело. Той ни помага да се вземем безжалостно самокритично в собствени-те си души, да изследваме криволиците на индивидуалния си характер (както многократно съветва поборниците и комитетските дейци в своите писма Апостолът Васил Левски) и противоречивите зигзаги на националния манталитет и създа.

2.

Защо близо 150 години след Освобождението ние, днешните българи, все още не можем да изтръгнем докрай робското, което сковава нашите души, след като имаме невероятната саможертва на поборниците за национално освобождение? Те са всъщност нашите истински отечествени апостоли. Сравнението е пряко. Васил Левски е черен монах. Той сваля расото, за да изпълни друго важно послушание, дадено му от историята и народа. Освен религиозните си задължения приема и върховния обет да служи до смърт на Отечеството.

И неговият Храм става Свободата на Отечеството. Подобно нещо правят в различна степен, но еднакво безкористно Георги Раковски и Любен Каравелов, Христо Ботев и Тодор Каблешков, Захарий Стоянов и Стефан Стамболов. И цялата им дейност е посветена не само на националното освобождение на България, пред чийто олтар те се принасят в жертва, но и на социалното освобождение. Всеки един от тях има десетки текстове, статии, изказвания, в които националното и социалното освобождение са взаимно обусловени.

В същото време те, както и Ботев, в най-висока степен след Левски, съчетават и друго важно качество на посветения, на адепта.

„Но... стига ми тази награда, да каже нявга нарозът: Умря сиромас за правда, за правда и за свобода...“
Христо Ботев

Те осъзнават и възпяват свещеното триединство – великата национална душа, великата социална душа и великата всечовешка душа. Поборниците са убедени, че не можеш да бъдеш гражданин на своето Отечество, ако не си гражданин на цялото човечество. Но те знаят, че страшното е обратното – можеш да бъдеш само празен космополит, ако не обичаш своето Отечество.

И Христо Ботев е един от първите примери на жертвоготовност и на изключителна морална всеотдаденост на каузата. Затова иначе представящите се за глобалисти пишман политици, а всъщност обикновени, с малки изключения, националпредатели, михлюзи и ибрикчии са жалки в опита си да накрънят, да откъшат клонче от венеца на Ботев, на Левски, на Раковски, на героичните и отдадени на саможертвата поборници.

Много им се иска на някои съвременни псевдополитици да нямаме своите икони. Те посягат на Левски, набивайки упорито в съзнанието на цялото българско общество, че той нарочно е убил ратайчето, а не случайно; как се е върнал и го е наръгал с ножа, а после позорно е избягал. Те, разбира се, твърдят и досега, че Ботев е конекрадец, разбивач на каси, обирач на благородни чорбаджии. Да не говорим за Раковски, който според тях безпричинно е героизиран и романтизиран от Иван Вазов и прочее, и прочее.

Методично и със злодейска страст се изваждат от учебните програми знакови творби на Добри Чинтулов, Иван Вазов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Захарий Стоянов, Гео Милев, Христо Смирненски, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Никола Вапцаров, Димитър Талев и други големи български писатели.

Тенденцията е да се замъгли всичко, което говори за национална идентичност, за драматичната и трагична отечествена

история, за поборниците и националреволюционерите, дали живота си за освобождението на Отечеството. Постоянно се внушава в общественото пространство, че за да се приобщим към така наречените евро-атлантически ценности, трябва да се откажем от личности и факти от родната история и от отделни творби на изкуството, които предизвиквали напрежения със съседни нам държави...

3.

И ето, тук стигаме до главния въпрос. Какъв е смисълът тогава от саможертвата на поборниците, които са загинали за освобождението на Отечеството – социално, национално и духовно? Можем ли да пренебрегнем техните величави жертви с лека ръка? Защо не се поучаваме от техния величав пример и саможертвоприношение? Нямаме отговори на тези и други жестоки въпроси. Дано бъдещото време ги даде.

Днес изключително важно е да се продължава духовният пример, съдбоносно важно е да се връщаме отново и отново към заветите на Раковски, Левски и Ботев, които създават и съхраняват хармонията на великата космополитна, социална и национална Душа. Всяко усилие да се служи на българското Слово е всъщност усилие да се служи в Храма на българския Дух, на българската Църква, на българското Образование, на българския Град. Това е съзидателен опит за духовно строителство, за интелектуален поддем, за просветление.

Разсъждавайки за подвига на Христо Ботев, народният поет Иван Вазов няколко години след Освобождението посочва с провидческа сила отвратителните социални метаморфози в българското общество:

„С преставането на робския живот престават и смелите борби против него, сиреч пресушават се изворите на юнашките вдъхновения. Политиката измеца па-

триотизма, и фразата – кипежа на сърцата. Рицарското увлечение от благородни идеали се заменя със студено пресметване на своекористните домогвания. Настава периодът на дребните боричкани на страстите, на партийните вихрушки, на газетарските героизми, с една реч, на пошлата проза на парламентарний живот. Не изключваме и тука благородни и патриотически устремии (пориви), възвишени цели, доблестни дела. Но уви, колко е мъчно да проникнеш в чистотата на побужденията, да отделиш интересът на личността от интересът на добрата кауза, които винаги така неразкъсваемо свързани вървят! А ние всякога сме повече наклонени да вярваме на оновова, който принася мъжком жертви без надежди и без възможност да добие облага; ние повече благоговеем пред абнегацията, отколкото пред житейската ловкост и успехи; за нас дякон Левски стои неизмеримо по-високо на бесилницата си, отколкото ако щастием му го беше възвисило до екзархийския трон; величествен е Христо Ботев, когато

...там на Балкана, потънал в кърви, лежи и пъшка;

но представете си как пазарски обикновен и малък щеше да ни се покаже, ако подир Думата си, подир Прощаване, подир Молитвата си, видехме в едно министерско кресло, че подписа назначението или отчислението на някое чиновниче вместо декларация към ка-питана на параходът „Радецьки“!

Изминали са едва седем-осем години от освобождението на Отечеството от тежкия агарянски гнет, а тогавашното българско общество е забравило вече подвига, героизма и саможертвата на комитетските дейци, на поборниците. Върналите се от заточение в Диарбекир Ботеви четници, а и някои от верните съратници на Апо-

тола ходят в дрипи и мизерстват, но не протягат ръка за просяка, защото са достойни и с благородни сърца. Тази страшна картина възпламенява вдъхновението на народния поет Иван Вазов и тогава той създава знаменитата си „Епопея на забравените“.

Но нима благородният гняв и патос на Дядо Вазов не са удивително актуални и днес? Отново политиката подменя патриотизма, а „фразата – кипежа на сърцата“.

4.

Някои от съвременните ни пишман политици или политически мазмангии, както образно ги портретира Захарий Стоянов, биха дали мило и драго, ако можеше да се пренапише историята на България. Колко ли биха били щастливи те, ако в духовните послания на Ботев примерно нямаше толкова мощна социална енергия. Христо Ботев и поборниците за национално и социално освобождение са духовният хемоглобин на нацията. А във вените на днешните наследници на дядо Вълчо и хаджи Иванчо Пенчович очевидно не тече кръв, а лимфатична течност. Затова те си позволяват да говорят за смяна на кирилицата, призовават към „нов цивилизационен избор“ и лъжат българския народ с плоски, но купешки слова, че културната ни идентичност трябвало да се разтвори в абстрактните общоевропейски критерии и ценности.

Но Христо Ботев и затова притеснява и дразни силните на деня, защото, когато всеки достоен българин потъне на 2 юни в 12 часа в смирено съзерцание и почит пред подвига на героите, това е поредното Ботево послание и урок. Урок по национално достойнство, урок как да браним и поддържаме чистотата на националното си самосъзнание като народ със стародавни и велики традиции и история, урок как да съхраним чист пламък на бащиното ни огнище. Най-сетне урок как се брани и опазва чистотата на българския език, как се усеща пулсът на огнедишащото му сърце...

Ако Паисий ни внушава, че трябва да знаем и пазим своя род и език, ако Левски ни припомня, че трябва да се борим за своята чиста и свята република, Ботев ни показва пътя, по който ще имаме уважението на другите народи. Не размиването на собствената ни културна идентичност в чужди образци е пътят за интеграцията ни в модерна Европа днес. Още Ботев и духовните му съратници са знаели, че нашият народ ще бъде уважаван тъкмо заради националната си и културна специфика. В симфонията на европейските народи ние сме само един отделен, но незаменим по своето звучене инструмент. Никой от обединените европейски народи няма да ни уважава, ако счупим нашия уникален национален инструмент. Нима си вярваме, че гайдата може да звучи като цигулка?

Продължава в следващия брой